

Nr 191.

Av herr **Holmbäck**, *angående skyddande av sammanslutningar, företag, föreningar o. dyl. från oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning för rättighet att genom mekaniska instrument, däri inbegripet radiomottagningsapparat, återgiva musikaliska verk.*

Vid 1939 års lagtima riksdag framlade jag en motion (nr 27 i andra kammaren) med anhållan, att riksdagen ville antaga ett förslag till lag om ändrad lydelse i 10 § i lagen om rätt till litterära och musikaliska verk den 30 maj 1919. Förslaget innebar, att i nu nämnda lag skulle utsägas, att innehavare av radiomottagareapparater ägde låta de utsända radionumren komma till vem som helst kändedom.

Första lagutskottet, till vilket frågan hänsköts för behandling, hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Utskottet uttalade emellertid, att avgörande för utskottets ställningstagande i frågan varit, att en utredning rörande revision av på området gällande lag påginge under samarbete med våra nordiska grannländer och att det i motionen berörda spörsmålet därför icke lämpligen borde lösas utan hänsyn till det resultat, vartill nämnda utredning skulle komma.

Vid frågans behandling inför riksdagen den 17 maj 1939 bifölls lagutskottets hemställan under uttryckligt understrykande i debatten av den motivering, som utskottet avgivit. I flera av de anföranden, som i anledning av motionen höllos i riksdagen, riktades anmärkningar mot de metoder, som Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Stim, u. p. a. tillämpade, då det gällt att träffa avtal om rätt att per radio få utföra de verk, ifråga om vilka tonsättarens rätt innehades av Stim.

Det kommittéarbete, till vilket utskottet i sitt utlåtande hänvisade och vilket skulle ske i samarbete med våra nordiska grannländer, ligger för närvarande i viss omfattning nere (se kungl. prop. nr 79 till 1939 års urtima riksdag, s. 103). Ingen kan heller med säkerhet avgöra, när denna kommittés arbete kan i dess helhet återupptagas. Redan av denna anledning synas starka skäl tala för att riksdagen utan att avvakta här ifrågavarande kommittés arbete, upptager till behandling det betydelsefulla spörsmål, som berördes i min motion i frågan vid 1939 års lagtima riksdag.

Vid debatten i kamrarna över motionen anfördes drastiska exempel på de metoder, som Stim tillämpade för att utkräva avgifter av pensionatsinnehavare m. fl., som i sin rörelse begagna sig av radio. Låt vara, att Stim därvid måhända icke överskridit gränserna för nu gällande lagstiftning, giva de anförda exemplen belägg för att Stim begagnar sin ställning som rättighetsinne-

havare för ett stort antal tonsättare att utkräva vederbörande radioinnehavare avgifter, som icke kunna anses skäliga.

En jämförelse med våra grannländer Norge och Danmark utvisar tydligt, att de avgifter, som Stim avkräver radioinnehavarna i vårt land, ligga högre än motsvarande avgifter i dessa länder. Enligt ett avtal, som gäller till den 1 juni 1943, mellan Norsk Hotel- och Restaurantförbund och Norsk Kompositörförenings Internasjonale Musikbyrå Tono, är avgiften för radio eller gramfon 3 kronor per månad för hotell och pensionat, vilka allenast använda radiogramfon, radio eller gramfon i hotellets salong eller hall samt 10 och högst 25 kronor per månad vid större företag, allt efter dessa företags storlek och omfattning. Det danska avtal, som för närvarande gäller mellan Stims motsvarande förening i Danmark, Koda, och Centralforeningen af Hoteltværtforeninger og Restauratørforeninger i Danmark, stipulerar en avgift för gramfon eller radiohögtalare av 8 kronor per månad oavsett företagets storlek. I Tyskland utgår ingen ersättning till kompositörernas organisation för mekanisk musik.

I de avtal, som gälla mellan Stim och Svenska turisthotellens riksförbund och med Riksföreningen för svensk kafénäring, har Stim tillförsäkrat sig en avgift från 10 kronor ända upp till 150 resp. 100 kronor per månad för den mekaniska musiken. Även om härifrån drages en rabatt av 40 %, som medlemmarna i dessa organisationer under vissa förhållanden åtnjuta, blir dock avgiften avsevärt högre än i våra grannländer. De oorganiserade kaféerna, pensionaten och hotellen få erlægga nyssnämnda belopp oavkortade eller med blott 20 % avkortning.

I det avtal, som till den 1 januari 1937 gällt mellan Musiketablissemmentens Förening och Stim, har Stim tillförsäkrat sig en ersättning för rätten att utföra mekanisk musik med 12 kronor per månad i fråga om gramfon med högtalareförstärkning eller autopiano och 4:50 kr. per månad i fråga om radiomottagare. Nytt avtal har ännu icke slutits, men enligt uppgift från Musiketablissemmentens Förening har Stim fordrat att för musikutförande med mekaniska instrument erhålla samma avgifter som utgå enligt de med Svenska Turisthotellens Riksförbund och Riksföreningen för svensk kafénäring slutna avtalen, d. v. s. upp till 150 eller 100 kronor per månad. Även om härvid tages hänsyn till att rabatt om 40 % kan erhållas, skulle det för de minsta företagen, som blott ha radiomottagare, bli en förhöjning och för de större företagen en mångdubbling av avgifterna.

Då Stim med stöd av nu gällande lag fortsätter på den inslagna vägen att successivt förskaffa sig ökade avgifter från etablissemmentsinnehavare, som återgiva musik genom mekaniska musikinstrument, föreligga starka skäl för riksdagen att vidtaga åtgärder, som ställa Stims anspråk under kontroll.

Det är ej allenast Stims förhållande till hotell- och pensionatsinnehavare, som utföra mekanisk musik, som förtjänar att granskas av statsmakterna. Jämväl den taxepolitik, som fullföljes i fråga om levande musik beträffande biografier, nöjesfält, folkparker och restauranger, förtjänar att uppmärksammas. Beträffande samtliga dessa olika typer av företag synes Stim följa den

metoden, att de skola underkastas beskattning allt efter deras förmåga att erlægga avgifter. Jag har mig sålunda bekant, att Stim beträffande nöjesfält och folkparker gjort allvarliga försök att erhålla en viss procentuell andel av entrébiljetterna, detta till trots, att ett betydande antal personer besöka dessa företag utan hänsyn till den musik, som där utövas på dansbanor o. dyl.

För den levande musiken vid restaurangerna har Stim under de senaste åren sökt genomföra en prisförhöjning. Enligt den uppgörelse, som gällde in till utgången av år 1938, hade exempelvis en oorganiserad restauranginnehavare att till Stim för en kvartett erlægga en avgift av 50 kronor per månad. Dessa avgifter hava numera höjts till 66 kronor. För en kvintett har avgiften höjts från 60 till 80 kronor och för en sexmannaoorkester från 70 till 94 kronor per månad. Förhöjningen är i genomsnitt c:a 33 %. Till jämförelse må nämnas, att månadsavgiften för motsvarande kapell i Tyskland utgör respektive 28: 33, 35: 83 och 43: 33 mark och i Danmark 37, 44 och 56 kronor. Avgifterna i dessa länder äro sålunda alltjämt lägre än de, som Stim tidigare erhållit från musikrestaurangerna i Sverige. Med Norge kan någon direkt jämförelse ej anställas, enär restaurangerna där erlægga avgift ej efter kapellens storlek utan med hänsyn till den restauranggrupp, till vilken respektive företag efter förhandlingar hänförts.

Genom den ställning, Stim äger, har den över huvud blivit en trust, som har möjlighet att ställa krav på avgifter för utförande av musik av den storleksgrad, som Stim finner lämplig. Stim, som representerar utföranderätten för ett betydande antal kompositörer såväl i Sverige som i utlandet, har på grund av denna sin trustställning möjlighet att lamslå den musikaliska verksamheten inom stora näringsgrenar i vårt samhällsliv, därest vederbörande företag icke godkänner framställda krav.

De problem, som i nu nämnda hänseenden möta, torde emellertid böra ställas på framtiden, tills de kommitterade, vilka tillkallats för revision av gällande författningar om rätt till litterära och musikaliska verk m. m., fått tillfälle att framlägga sitt förslag. De frågor, som beröra den mekaniska musiken, särskilt återgivande genom radiomottagningsapparat, synas åter böra bringas till snabbare avgörande, eventuellt oberoende av det nordiska samarbetet på författarrättens område. Jag hemställer därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och till 1941 års riksdag framlägga förslag till ändringar i lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk i ändamål att skydda sammanslutningar, företag, föreningar o. dyl. från oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning för rättighet att genom mekaniska instrument, däri inbegripet radiomottagningsapparat, återgiva musikaliska verk.

Stockholm den 23 januari 1940.

Å. Holmbäck.